

УДК 657

Марків М.М.
аспірантДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

ВПЛИВ ТЕХНОЛОГІЇ ВИРОБНИЦТВА ТВЕРДОГО БІОПАЛИВА НА ПОБУДОВУ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ ДЕРЕВООБРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ

У статті досліджено вплив технології виробництва твердого біопалива на побудову управлінського обліку на деревообробних підприємствах з метою формування більш повного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень. Обґрунтовано, що найбільш чутливими ділянками організації управлінського обліку до технології виробництва твердого біопалива на деревообробних підприємствах є: формування складу витрат, вибір методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, використання сукупності первинних документів та системи документообігу, застосування робочого плану рахунків, виокремлення центрів відповідальності, вибір форм бюджетів та внутрішньої звітності, вибір складу модулів програмного забезпечення для автоматизації обліку.

Ключові слова: організація управлінського обліку, технологія виробництва твердого біопалива, інформаційного забезпечення, прийняття управлінських рішень.

Марків М.М. ВЛИЯНИЕ ТЕХНОЛОГИИ ПРОИЗВОДСТВА ТВЕРДОГО БИОТОПЛИВА НА ПОСТРОЕНИЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА ДЕРЕВООБРАБАТЫВАЮЩИХ ПРЕДПРИЯТИЙ

В статье исследовано влияние технологии производства твердого биотоплива на построение управленческого учета на деревообрабатывающих предприятиях с целью формирования более полного информационного обеспечения процесса принятия управленческих решений. Обосновано, что наиболее чувствительными участками организации управленческого учета к технологии производства твердого биотоплива на деревообрабатывающих предприятиях являются: формирование состава расходов, выбор метода учета затрат и калькулирования себестоимости продукции, использование совокупности первичных документов и системы документооборота, применение рабочего плана счетов, выделение центров ответственности, выбор форм бюджетов и внутренней отчетности, выбор состава модулей программного обеспечения для автоматизации учета.

Ключевые слова: организация управленческого учета, технология производства твердого биотоплива, информационного обеспечения, принятия управленческих решений.

Markiv M.M. INFLUENCE OF PRODUCTION TECHNOLOGIES OF SOLID BIOFUELS FOR CONSTRUCTION MANAGEMENT ACCOUNTING WOODWORKING ENTERPRISE

The article examines the impact of solid biofuel production technology on the organization process of woodworking enterprises managerial accounting with the purpose of providing a more complete information support for management decision making. The following areas of managerial accounting are delineated as most sensitive to the production technology and industry characteristics of enterprises: the composition of costs, the choice of the cost accounting method and cost price calculation of the products, a set of primary documents and workflow system, working chart of accounts, the selection of responsibility centers, structure and form of budgets, the choice of internal reporting forms, the choice of the package of software modules for automation of the accounting.

Keywords: organization of managerial accounting, solid biofuels production technique, information support, management decision making.

Постановка проблеми. Загострення кризових явищ у національній економіці, які супроводжуються актуалізацією питання щодо енергоефективності та енергонезалежності, зумовлюють необхідність проведення структурних перетворень у деревообробній галузі, яка, на нашу думку, виступає пріоритетною у розроблених стратегічних цілях різних ієрархічних рівнів у частині раціонального використання ресурсів та пошуку альтернативних джерел енергії.

Однак формування стратегії з метою забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку деревообробних підприємств у сучасних умовах можливе за наявності правильно організованої системи управлінського обліку як основного джерела інформаційного забезпечення системи управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати дослідження основних положень організації управлінського обліку знайшли своє відображення у наукових працях П.Й. Атамаса, І. Білоусової, Ф.Ф. Бутинця, С.Ф. Голова, З.В. Гуцайлюка, К. Друрі, Р. Ентоні, Т.П. Карпової, С.О. Левицької, О.В. Лишиленка, Е. Майєра, Р. Манна, В. Москаковського, Л.В. Нападовської, Б. Нідлза, С.Н. Ніколаєвої, В.Ф. Палія, Н.І. Пилипів, М.С. Пушкаря, Л. Радецької, І.Б. Садовської, В.В. Сопка, В. Труша, Ч. Хорнгрена, М.Г. Чумаченка, А.Д. Шеремета та ін.

Незважаючи на значний внесок науковців у дослідження цієї проблематики, вивчення і обґрунтування впливу важливих технологічних особливостей діяльності деревообробних підприємств з виробництва твердого біопалива на організацію управлінського обліку у процесі формування стратегії щодо забезпечення їх конкурентоспроможності та сталого розвитку залишаються вивченими недостатньо.

Мета статті полягає у вивченні впливу технологічних особливостей діяльності деревообробних підприємств з виробництва твердого біопалива на побудову управлінського обліку як інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах діяльність суб'єктів господарювання підпорядковується діючим стратегіям, які розроблені на різних рівнях управління, основою яких є енергоефективність і енергоощадність. Це досягається шляхом застосування новітніх моделей управління виробничо-господарською діяльністю деревообробних підприємств із використанням технологій ресурсозбереження, інтенсифікації процесу використання ресурсів, забезпечення безвідходного виробництва.

Для визначення впливу технологічних особливостей виробництва твердого біопалива на побудову управлінського обліку важливим є вивчення сутності

об'єкта дослідження з позиції нормативно-правового забезпечення.

Законом України «Про альтернативні види палива» визначено, що «біологічні види палива (біопаливо) – тверде, рідке та газове паливо, виготовлене з біологічно відновлювальної сировини (біомаси), яке може використовуватися як паливо або компонент інших видів палива» [1].

У своїй науковій праці В.А. Скрипниченко уточнює, що біологічне паливо в першу чергу – це поновлюване джерело енергії. Біопаливом вважається будь-яке паливо, що містить не менш ніж 80% (за об'ємом) матеріалів, отриманих від живих організмів. Біомасу в енергетичних цілях можна використовувати у процесі безпосереднього спалювання деревини, соломи, сапропелю (органічних донних відкладень), а також у переробленому вигляді як рідкі (ефіри ріпакової олії, спирти), газоподібні (біогаз – газова суміш, основним компонентом якої є метан) та тверді палива [2, с. 291–292].

Доцільно відмітити, що подальший розвиток деревообробної галузі України та вирішення важливих стратегічних цілей нерозривно пов'язані із наявністю значного потенціалу біомаси, який у значній мірі представлений деревними відходами, які застосовуються як сировинна база для виготовлення твердого біопалива.

При цьому законодавчо визначено, що «біомаса – це невикопна біологічно відновлювана речовина органічного походження, здатна до біологічного розкладу, у вигляді продуктів, відходів та залишків господарств... а також складова промислових або побутових відходів, здатна до біологічного розкладу» [1].

Підтримуємо думку дослідника О. Гайденко, який стверджує, що з метою отримання максимальної економічної віддачі при використанні біомаси необхідно забезпечити підвищення теплотворної здатності (питомої теплоти згоряння) твердого біопалива, зручність транспортування (подачі) до теплових установок (котлів), керуваність процесом горіння. Тому переробку біомаси здійснюють шляхом гранулювання або брикетування, унаслідок чого отримують

кінцевий продукт переробки – відповідно, паливні гранули або брикети [3], характеристику яких наведено на рис. 1.

Таблиця 1
Порівняльна характеристика основних видів палива

Вид палива	Вологість матеріалу, %	Теплотворна здатність, МДж/кг	Вміст сірки, %	Вміст золи, %	Вміст вуглекислого газу, кг/ГДж
Природний газ, МДж/м ³	-	35-38	0	0	57
Кам'яне вугілля	-	15-25	1-3	10-35	60
Паливо для двигунів	-	42,5	0,2	1	78
Мазут	-	42	1,2	1,5	78
Гілки плодкових дерев	20	10,5	-	-	-
Тріски дерев, тирса	40-45	10,5-12,0	-	-	-
Брикети з деревини	7-8	16,8-21,0	-	-	-
Гранули з деревини	9-10	17,5-19,5	0,1	1	0
Солома	20	10,5-12,5	-	-	-
Брикети з соломи	6-10	15,4-21,0	-	-	-

Джерело: складено на основі [3]

Цілоком аргументовані переваги твердого біопалива наводять науковці О. Гайденко, О.О. Серьогін та І.А. Понікарчук. Зокрема, вони зазначають, що для виробництва гранул чи брикетів витрачається близько 3% енергії, тим часом як при переробці нафти ці енерговитрати складають 10%, а при виробництві електроенергії – 60%. Теплотворна здатність гранул чи брикетів становить 4,5–5,0 кВт/кг, що в 1,5 рази більше, ніж у звичайної деревини, і співставна з вугіллям. Горіння брикетів у топці котла відбувається більш ефективно – кількість залишків (золи) не перевищує 0,5–1,0% від загального об'єму використаного палива. У сучасних котлах попіл з біомаси використовують як добриво, тому спалювання брикетів істотно не впливає на навколишнє середовище [3; 4].

Порівняльну характеристику найбільш використовуваних видів палива за вмістом основних елементів наведено у табл. 1.

Проведений порівняльний аналіз параметричних даних різних видів палива дає змогу встановити, що з урахуванням суттєвих переваг тверде біопаливо (паливні брикети та гранули з деревини) є конкурентоспроможним порівняно з традиційними видами палива.

Виходячи з того, що процес виробництва паливних гранул потребує значних початкових інвестиційних ресурсів, найбільш поширеним на практиці є виробництво паливних брикетів.

Процес брикетування – це процес стискування матеріалу під високим тиском з виділенням температури від сили тертя. За рахунок

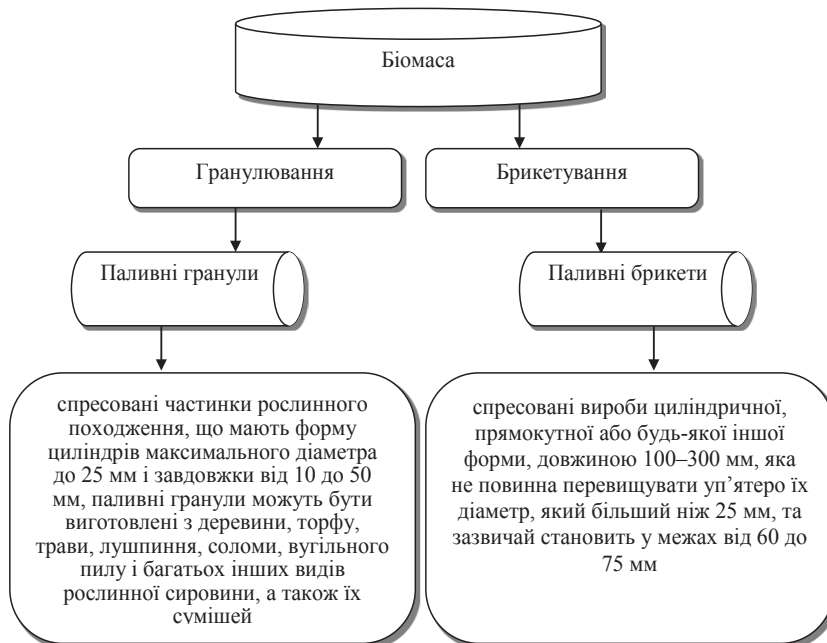

Рис. 1. Характеристика продуктів переробки біомаси

Джерело: складено на основі [1]

даного впливу в деревині відбувається виділення лігніну, який є сполучною речовиною для формування брикету [5].

Слід зазначити, що виробництво брикетів здійснюється за дотриманням таких двох принципів, а саме [5]:

- за сировиною, з якої вони виготовлені, поділяються на: брикети з деревних відходів (стружка і опил без кори, відходи з корою, кора, відходи виробництва МДФ, відходи фанерних виробництв та ін.); брикети з агробіомаси (солома, лушпиння соняшнику, лушпиння злакових, відходи бавовни, сіно, очерет); брикети з інших матеріалів (папір, картон, целюлоза, полімери, торф);

- за способом пресування і формою розрізняють брикети: циліндричні, екструдерні і у вигляді цеглинки.

Вивчення спеціальної літератури дало змогу виявити, що оцінка готових виробів, якими є тверде біопаливо на деревообробних підприємствах, здійснюється за допомогою відповідного переліку параметрів, які їх характеризують, а саме: габаритні розміри (діаметр та середня довжина), теплотворна здатність (теплота згоряння), зольність, вміст вологи, питома щільність, насипна щільність, вміст хімічних елементів (хлор, азот, сірка та ін.), вміст інших компонентів та домішок [3].

Доцільно відмітити, що для дотримання параметричних якостей готових виробів, які надходять з виробництва, необхідним є постійне проведення контрольних процедур, які мають здійснюватися менеджерами лінійної структури управління. Їх проведення зумовлене тим, що в результаті використання невідповідної сировини (застарілої, неоднорідної, із значним вмістом вологи, із невідповідним ступенем подрібнення та ін.) та виникненням перебоїв у виробничому процесі якість твердого біопалива може суттєво знижуватись, а це, відповідно, вплине на формування ціни та вибір споживача такого продукту (домогосподарства чи суб'єкти господарської діяльності).

З огляду на це такий вид твердого біопалива, як паливні гранули та брикети підлягають стандартизації. Однак єдиних стандартів їхнього виробництва в Україні, Європі та світі не має. Тому з метою виготовлення конкурентоспроможної продукції вітчизняного виробництва та виходу на європейський ринок доцільно запровадити виробництво твердого біопалива у відповідності до вимог тих країн, де дана продукція буде реалізована. Окрім того, існуючі західноєвропейські стандарти інколи включають у себе стандарти не тільки на виробництво, але й на зберігання й транспортування паливних гранул та брикетів [3].

Проведене дослідження щодо вивчення технологічних особливостей виготовлення твердого біопалива дало змогу встановити, що незалежно від виробничих потужностей обладнання, його продуктивності та технологічних ліній доцільним є виокремлення наступної послідовності технологічних операцій процесу їх виробництва:

- прийом і сортування сировини (сепарація);
- подрібнення сировини;
- сушка подрібненої сировини;
- гранулювання чи брикетування;
- охолодження;

- фасування [4].

Технологічний процес виробництва твердого біопалива (паливних гранул і брикетів з деревини) наведено на рис. 2. При цьому встановлено, що кількість та послідовність технологічних операцій у процесі виробництва може змінюватися в залежності від стану вхідної сировини, її технологічних параметрів та фізико-механічних властивостей [3].

Сировиною для виробництва паливних брикетів є майже всі відходи підприємств деревообробної галузі та сільського господарства. Для виготовлення твердого біопалива використовують тирсу різних порід деревини, тріски, солому, насіння, відходи соняшника та ін. [6].

Для отримання паливних брикетів високої якості потрібно використовувати сировину, вологість якої 8–12%. Відходи із вологістю більше 15% погано пресуються.

Сировина поступає в дробарку, де подрібнюється до необхідного стану. Отримана маса поступає в сушарку, з неї – у прес-гранулятор, де пресують у гранули чи брикети. Стиснення під час пресування підвищує температуру матеріалу, лігнін, що міститься в деревині, розм'якшується і склеює частки в щільні циліндри [5].

Готові гранули (брикети) охолоджують, пакують у великі біг-беги (по кілька тонн) або дрібну упаковку по 10–20 кг. Розрізняють дві групи гранул і брикетів:

- промислові – використовуються на великих ТЕЦ, вимоги щодо їх якості невисокі, ціна також невелика, доставляються насипом без упаковки або у біг-бегах;
- споживчі – орієнтовані на приватних і невеликих промислових споживачів, призначені для котлів невеликої потужності, розфасовуються в дрібну упаковку, вимоги до їх якості високі, ціна також досить висока [5].

Проведене дослідження щодо визначення технологічних особливостей діяльності деревообробних підприємств, які впливають на організацію управлінського обліку, дало змогу виявити наступну специфіку.

Виробничий процес деревообробних підприємств може характеризуватися надходженням як цільової (основної) продукції деревообробки (бруси, вікна, двері та ін.), так і продукцією, яка виготовляється з відходів, які утворилися у процесі виробництва вищезазначеної продукції. Тому доцільно відрізнити такі виробничі процеси, оскільки не всі підприємства деревообробної галузі мають відповідне обладнання для забезпечення безвідходного виробництва.

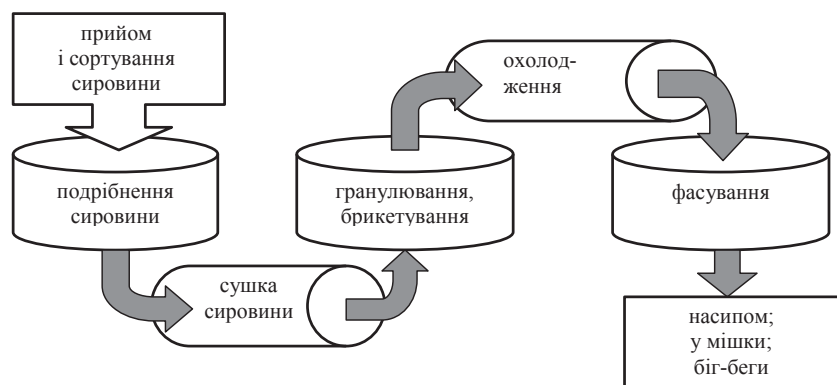
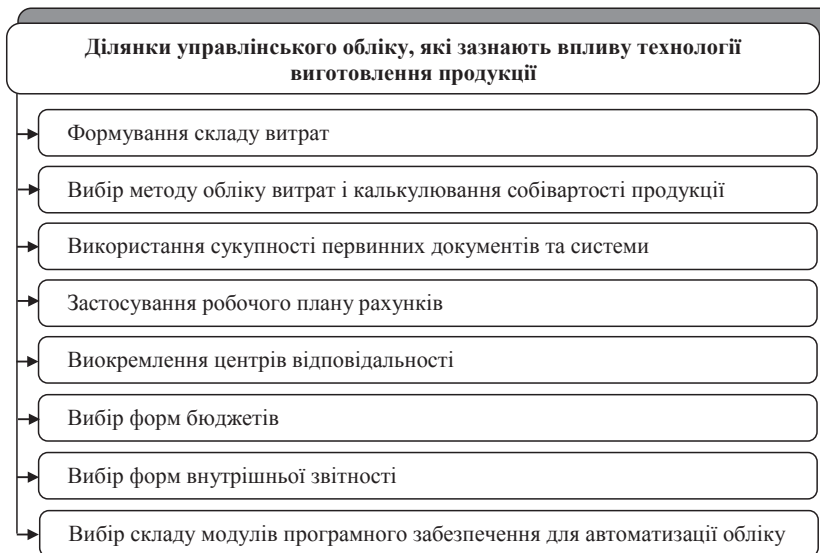

Рис. 2. Технологічний процес виробництва твердого біопалива (паливних гранул і брикетів з деревини)

Джерело: авторська розробка

Рис. 3. Схема виокремлених ділянок управлінського обліку, які зазнають впливу технології виготовлення твердого біопалива

Джерело: авторська розробка

Вищенаведена ситуація зумовлює потребу у вивченні технологічних особливостей виробництва твердого біопалива, що відрізняються від особливостей виробництва цільового продукту деревообробних підприємств, урахування яких є необхідним при побудові управлінського обліку на підприємстві.

Проведене дослідження щодо впливу технологічних особливостей на побудову управлінського обліку дало змогу встановити ті ділянки управлінського обліку, які є найбільш чутливими до технології виготовлення твердого біопалива на деревообробних підприємствах:

формування складу витрат, вибір методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції, використання сукупності первинних документів та системи документообігу, застосування робочого плану рахунків, виокремлення центрів відповідальності, вибір форм бюджетів та внутрішньої звітності, вибір складу модулів програмного забезпечення для автоматизації обліку (рис. 3).

Отже, проведене нами дослідження щодо встановлення тих ділянок управлінського обліку, які зазнають впливу технології виготовлення твердого біопалива на деревообробних підприємствах, дало змогу виявити вплив останньої на побудову управлінського обліку (табл. 2).

Висновки. Таким чином, у результаті проведеного дослідження нами вивчено вплив технології виробництва твердого біопалива деревообробних підприємствах на побудову управлінського обліку, що сприятиме формуванню більш повного інформаційного забезпечення процесу прийняття управлінських рішень з метою досягнення ними сталого розвитку та підвищення їх конкурентоспроможності.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про альтернативні види палива», затверджений Верховною Радою України від 14.01.2000 р. № 1391-XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1391-14>.
2. Скрипниченко В.А. Інноваційні перспективи виробництва біопалива в Україні / В.А. Скрипниченко // Науковий вісник Наці-

Таблиця 2

Вплив технології виробництва твердого біопалива деревообробних підприємств на побудову управлінського обліку

Технологічні особливості	Їх вплив на організацію управлінського обліку
Виробництво цільового продукту деревообробного підприємства	
<ul style="list-style-type: none"> – З однієї партії деревної сировини виготовляється різна за призначенням продукція; – Виробництво цільового продукту супроводжується утворенням відходів; – Відсутність впливу сезонних коливань через виготовлення продукції, яка має різне призначення; – Масовий характер виробництва продукції; – Цехова структура управління; – Наближеність до джерел отримання сировини; – Комплексність технологічних процесів і можливість забезпечення безвідходного виробництва; – Наявність напівфабрикатів 	<ul style="list-style-type: none"> Склад витрат (за класифікаційними ознаками для управлінського обліку); Вибір методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (фактична і нормативна собівартість, повна і неповна (директ-кост), попередільна, облік у межах технологічних етапів з напів-фабрикатним чи безнапівфабрикатним варіантом обліку); Сукупність первинних документів та система документообігу; Робочий план рахунків; Вибір центрів відповідальності; Вибір форм внутрішньої звітності; Метод оцінки запасів (відходів) і формування собівартості; Значна питома вага матеріальних витрат і витрат на оплату праці Автоматизація обліку (склад модулів програмного забезпечення) Складання бюджетів щодо надходження і використання первинної сировини із урахуванням утворених відходів
Виробництво твердого біопалива	
<ul style="list-style-type: none"> – Різна якість сировини та один вид продукту; – Короткий і замкнутий цикл виробництва; – Однотипність технологічних процесів, які характеризуються фізико-хімічними перетвореннями; – Автоматизація технологічних процесів та мінімальна участь робітників у виробництві; – Сезонний характер продукції, яка має спеціальне призначення; – Наближеність до джерел отримання сировини; – Лінійна, а не цехова структура управління 	<ul style="list-style-type: none"> Склад витрат (за класифікаційними ознаками для управлінського обліку); Вибір методу обліку витрат і калькулювання собівартості продукції (фактична і нормативна собівартість, повна і неповна (директ-кост), попроцесна (проста), оцінка якості сировини, JIT, таргет-кост, кайзер-кост); Сукупність первинних документів та система документообігу; Робочий план рахунків; Вибір форм внутрішньої звітності; Метод оцінки вторинної сировини і формування собівартості паливних брикетів; Значна питома вага матеріальних витрат і амортизації Автоматизація обліку (склад модулів програмного забезпечення) Складання бюджету виробництва твердого біопалива

Джерело: авторська розробка

- онального університету біоресурсів і природокористування України. Серія «Економіка, аграрний менеджмент, бізнес». – 2014. – Вип. 200 (1). – С. 291–298.
3. Гайденко О. Тверде біопаливо: технологічні вимоги, властивості компонентів та технологія виробництва / О. Гайденко // Агробізнес сьогодні. – 2014. – № 19 (290) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.agro-business.com.ua/ideii-i-trendy/2424-tverde-biopalivo-tekhnologichni-vymogylvastyvoosti-komponentiv-ta-tekhnologii-vyrobnnytstva.html>.
  4. Серьогін О.О. Використання твердого біопалива – як спосіб енерго- та ресурсоощадження на підприємствах харчової промисловості України / О.О. Серьогін, І.А. Понікарчук // Сайт кафедри теоретичної механіки та ресурсоощадних технологій. Національний університет харчових технологій [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tmrt.nuft.edu.ua/використання-твердого-біопалива-як-с/>.
  5. Технологія виробництва різних видів біопалива / Сайт проекту Ukrbio.com. Біопаливо та котли України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://bio.ukrbio.com/ua/articles/2344/>.
  6. Технологія виготовлення паливних гранул (пеллет) / Сайт Біопал-ІФ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.biopal-if.com/technology.html>.

УДК 657:658.84:004.738

Плотніченко І.Б.
старший викладач кафедри обліку і аудиту
Національного університету «Львівська політехніка»

ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ТА ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ УКРАЇНИ

У статті обґрунтовано проблеми аналітичної оцінки електронної комерції в Україні. Представлено результати проведеного автором аналізу стану електронної комерції України у порівнянні з європейськими тенденціями. Визначено фактори впливу на ріст електронної комерційної діяльності, а також тренди та прогнози розвитку вітчизняного електронного ринку. Сформульовано основні напрями стимулювання онлайн-діяльності в Україні.

Ключові слова: електронна комерція, аналітична оцінка, тенденції, прогнози, перспективи розвитку, напрями стимулювання.

Плотніченко И.Б. ОЦЕНКА СОВРЕМЕННОГО СОСТОЯНИЯ И ТЕНДЕНЦИЙ РАЗВИТИЯ ЭЛЕКТРОННОЙ КОММЕРЦИИ УКРАИНЫ

В статье обоснованы проблемы аналитической оценки электронной коммерции в Украине. Представлены результаты проведенного автором анализа состояния электронной коммерции Украины по сравнению с европейскими тенденциями. Определены факторы влияния на рост электронной коммерческой деятельности, а также тренды и прогнозы развития отечественного электронного рынка. Сформулированы основные направления стимулирования онлайн-деятельности в Украине.

Ключевые слова: электронная коммерция, аналитическая оценка, тенденции, прогнозы, перспективы развития, направления стимулирования.

Plotnichenko I.B. ASSESSMENT OF CURRENT STATE AND DEVELOPMENT TRENDS OF ELECTRONIC COMMERCE OF UKRAINE

In this article the problems of analytical assessment of electronic commerce are justified. The results of the analysis of the state of the Ukrainian electronic commerce, conducted by the author, in comparison with European trends are presented. In the article the factors influencing the growth of electronic commercial business are conditioned. The trends and prognoses of national electronic market development are defined. Main directions of stimulating online activities in Ukraine are formulated.

Keywords: analytical assessment, trends, forecasts, development prospects, directions of stimulation.

Постановка проблеми. Новітньому етапу розвитку України притаманна активізація заходів розбудови інформаційного суспільства. Поміж основних стратегічних цілей розвитку вітчизняного інформаційного суспільства, згідно з [1], визначено формування електронної економіки, у сфері якої передбачається стимулювання розвитку електронної економічної діяльності, а також створення умов, зокрема, для розширення електронного ринку як системи економічних відносин у віртуальному просторі, що складаються у процесі торгівлі послугами або товарами за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Розвиток електронного бізнесу як одного з основних завдань формування електронної економіки нашої держави уможливорюється шляхом:

- застосування підприємствами технологій та інструментів електронної торгівлі;
- використання електронного цифрового підпису і забезпечення інформаційної безпеки;
- запровадження системи дистанційного обслуговування у банківській системі;

– забезпечення подальшої інтеграції національної платіжної системи з міжнародними платіжними системами [1].

Ураховуючи вагомість упровадження електронної комерційної діяльності вітчизняними підприємствами в сучасних умовах господарювання, потреба оцінки стану електронного ринку України з метою визначення перспектив його розвитку набуває особливої актуальності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженням тенденцій розвитку та специфіки здійснення електронної комерції займався багато вітчизняних та зарубіжних науковців, серед яких Д.С. Антоненко, Н.М. Борецько, Т.Г. Буй, І.Я. Гаврилів, О.В. Галочкін, О.О. Галочкіна, О.В. Дубів, О.В. Кот, О.В. Креденець, Н.В. Кудирко, О.Ю. Кудіна, А.А. Маєвська, О.С. Мельничук, А.М. Одарченко, Л.Ю. Патраманська, Л.Б. Самойленко, К.В. Сподар, С.Г. Суворова, Н.Б. Теницька, Р.М. Федоряк, Л.Л. Філіпова, А.О. Чайкіна та ін. Однак проблеми суб'єктів електронної комерції, залишаючись все ще невирішеними, обумовлюють необхідність подальших розвідок у даному напрямі.